

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2000 m. balandžio 1 d.

Nr. 66 (13)

Saturday supplement April 1, 2000

No. 66 (13)

Su pasiryžimu, išmintimi ir kantrybe

Kazys Saja

Du šimtus metų svetimųjų jungo, ir tik trys dešimtmečiai laisvės — vergovės pantių žaidimas užgydyti, dvasiškai sustiprėti ir išsiugdyti viltį, kad mes daugiau nebevergusime. Su tokia viltimi minime ir 90-ųjų kovo 11-osios akto dešimtmetį, minime būdami laisvi! Ir galim pasidžiaugti, kad mūsų žalias lopinėlis pasaulio žemėlapyje talpina Lietuvos sostinę Vilnių ir Klaipėdos kraštą. Ir kad čia gyvena 85 procentai lietuvių.

Taip jau susiklostė likimas, mieli tėvynainiai, laisvi čia gyvenote net penkiasdešimties metų ilgiau negu mes tėvų žemėje, kurios vardas jau buvo ištrintas iš žemėlapių. Su savo patirtimi ir išlavintu mąstymu jūs galite įžvelgti nemažą klaidų, kurių mes nesugebame išvengti atkurtojo savo valstybės. Žmonės dar nespėjo lašas po lašo išspausti iš savės vergystės nuodų, kaip yra sakęs rašytojas Čechovas. Ir dar prisiminkim, kad per visas šio amžiaus okupacijas esam netekę beveik trečdalis savo tautos — pačių narsiausių, stipriausių, atkakliausių. To brangiausio mūsų genofondo dalis esate ir jūs, savo nepažemintu darbu, nevaržomu protu pilnė garbingą vietą po Amerikos saule. Mus tebejungia lietuviška kilmė, gimtoji kalba, rūpestis mūsų tėvynės ateitimi ir, teisybės dėlei pasakysim, tas pats lietuviškas polinkis skaldytis... Aistringas noras įrodyti Dievuliui, kad Jo margam pasauly lietuvių būna patys margiausi.

Daugelis iš čia esančių geriau už mane prisimena prieškarį Lietuvą ir žino, kaip mes po Molotovo ir Ribentropo suokalblio praradome nepriklausomybę ir be šūvio įsileidom sovietų kariuomenę. Kaip tada patriotiškai išauklėti jaunajai kartai buvo atimta galimybė priešintis.

Jūs girdėjote, skaitėte žinote, kas dėsi, jums pasitaraukus iš Lietuvos. Man belieka kai ką pridurti ir papildyti, ką mačiau, ką sužinojau apie mūsų kovas už nepriklausomybę, kurios prasidėjo sukilimu Kaune 1941-ųjų metų birželį, o paskui įvairiais būdais, įvairia forma vyko iki pat 90-ųjų metų. Ir dabar tebevyksta.

Prisiminkime gen. Plechavičiaus rinktinės vyrus, prisiminkime Lietuvos šaulius, kurių buvo kiekviename kaime ir miestelyje, prisiminkime gimtinėje likusius karius ir kardininkus, policininkus, mokytojus, pavaršarinkus, tautininkus, jaunaliuotius... Pasiturinčius ūkininkus, auginančius po kelis šūnus, ir šiaip kaimo patrius, dar pradžios mokyklų lyg priešais išmokiusius eiles:

*Tas ne lietuvis, kurs tėvynę
Bailiai lyg kūdikių apleis...*

Visi jie bolševikų okupuotoje tėvynėje buvo palikti be vado, be kovos taktikos, be išmintingo patarimo, kaip jiems laikytis, kaip išlikti per tuos vergovės metus ir dešimtmečius. Griebtis ginklo, ar klusniai

krautis maišelį kelionei į Sibirą? Ieškoti Šetono, kuriam, gelbstint gyvastį, būtų galima paduoti sielą?

Karo pabaigoj žmonės dar vylėsi, kad Vakarų valstybės, nugalėjusios fašistinį Reichą, privėrs Raudonąją armiją atitraukti iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, nes jų prijungimas prie Sovietų Sąjungos buvo laikomas neteisėtu. Laukdami tokio logiško pasaulio galinųjų sprendimo, Lietuvos žmonės, ypač į okupantų armiją šaukiami vyrai, ėmė slapstytis rūsiose ir miškuose. Daugumas jų griebėsi ginklo tik tada, kai čekistų būriai, suradę šauktinius ėmė juos be gailescio šaudyti, deginti trobesius, kankinti namiškius.

Beveik dešimt metų po karo trukusi partizaninė kova — pati tragiškiausia mūsų istorijoje. Metraščiuose randamas pasakojimas apie herojišką Pilėnų žūtį šimteriopu aidu kartojosi visoj Lietuvoj. Vienų išniekintus kūnus numesdavo miestelių aikštėse, — į žuvusių vietą stodavo kiti. Jie tikėjo, kad nelygioje kovoje pralietas kraujas nesugers ir tėvyskės žemė be atgarsio, kad galingieji Vakarai pagaliau sulauks kruviną Stalino kumštį. Su tokia blesiančia viltimi žuvo mažiausiai 20,000 miško brolių bei ryšininkų. Dešimteriopai daugiau buvo ištremta, šimtai sušaudyta, dešimtys tukstančių nuteista ilgai Gulago katorgai.

Kokie blankūs ir supilkę tie žodžiai — ištrėmė, sušaudė, žuvo arba nusizūdė, susisprogdino, kad nepatektų į baudėjų rankas... Beginkliai kaimo vaikinai kartais būdavo valkiais prikabinoti prie arklių ir velkami tol, kol visas kūnas virsdavo viena žaizda. Partizanų veiklos tyrinėtojas Romas Kaunietis surinko liudijimų, kaip skrebai ir emgebistai besislapančius vaikius suguldydavo plikus ant nelo, o motinas versdavo žiūrėti, kaip nuo šalčio gėsta jų gyvybė. Buvo ir tokių sadistų, kurie paimtus gyvus, sužeistais viduriais partizanus sumesdavo draskyti alkanom kiaulėm. Ryšininkes merginas prievartaudavo, pakabindavo už kasų ir daužydavo lazdomis, kol netekdavo sąmonės. O paskui atgaivina — ir vėl...

Iš lagerių grįžęs partizanų ryšininkas Albertas Pakas knygoje *Aukštaitijos partizanų prisiminimai* pasakoja: „Kada Amerikos prezidentu išrinko Trumaną, *Tiesoje* radome vieną sakinį: Jei Dievas padės, aš sutvarkysiu visą pasaulį. Tada nueisiam pas partizanus šitą laikraštį, perskaiciu — vyrai ant kelmų šoko laimingi, sakė: Valio! Nebereiks mums bastytis po miškus, mes būsim išlaisvinti nuo raudonojo maro. Žmonės turėjo didelę viltį, kad išliks gyvi. Ir labai tikėjo Amerika“.

Toj pačioj knygoj skaitau: Vycio apygardoj partizanauti išėjo ir žuvo keturi iš penkių brolių Katliorių. Keturi broliai Maželiai žuvo per vienerius metus. Vienas po kito išėjo į

mišką ir žuvo penki broliai Saulionai. Jauniausiam po karo tebuvo 13 metų. Keturi broliai Kapšiai... Ir daugelis kitų. Visų namiškiai buvo žiauriai kankinami, paskui ištremti. Vyrai, merginos ryšininkės nuteistos lagerių bausmėm — dažniausiai 25-iems metams.

Gamtoje vykstančioj kovoje žūsta patys silpniausi, žiopiausi ir palieję gyvūnai. Čia buvo atvirkščiai. Žuvo patys šauniausi. Mūsų fotomenininkai yra pastebėję, jog dabar Lietuvos kaime retai kur besutiksi tokių gražių, sveikų vaikų, kaip tie, kurie žvelgia į mus iš partizanų nuotraukų.

Gal ir mes galėjom labiau pasimokyti iš gamtos — juk ten gyvūnas, neturintis geluonies, aštrių ragų ar dantų, leidžiasi į kojas, griebiasi mikrijos, kaip įmanydamas, stengiasi maskuotis, išlikti nepastebėtas ar neatpažintas... Kam partizanams reikėjo valkštytis Lietuvos karių ar šaulių uniformom? Ar vertėjo jų rėmėjams dalinti pasizymėjimų raštus, jeigu tie raštai arba apdovanojimų sąrašai vis pakliūdavo į baudėjų rankas?

Girdėjau karčiai juokaujant, kad žydus moko savo vaikus sakydamos — būkite tokie patys gudrus kaip lietuvių po laiko...

Suėmus ir sušaudžius partizanų vadus Joną Žemaitį, o vėliau ir V. Ramanuską Varnagą, baigėsi ginkluota lietuvių kova prieš okupantus. Reikėjo, kad ir apgraižom, ieškoti kitokių kovos ir tautos išlikimo metodų.

Sovietinių rinkimų farse 99.9 proc. rinkėjų balsuoja už vieną kandidatą, kurio net nepažįsta, ir už visagale partiją „su draugu Stalinu (Chruščiovu ar Brežnevu) priešais“ kije“. Visoj imperijoj vyksta totalinės veidmainiavimo lenktynės — kas mokės geriau jiems įsiteikti. O gal tokią netikėtą sovietų santvarkos pūdydimo formą mes galėjom pasirinkti iš pat pradžių?

Chruščiovas, siekdamas populiarumo, lyg ir demaskavo Stalino kultą, bet netrukus įvedė tankus į sukilusią Vengriją, į aptuštėjusius lagerius ėmė sodinti pirmuosius disidentus. Iš visų Gulago pakamųjų sugrįžo dalis tremtinių ir kalinių, bet savo tėvynėje jie vis dar buvo ujami ir persekiojami. Apsigyvendavo Latvijoje ar Karaliaučiaus srityje — vis jau arčiau gimtinės, arčiau Lietuvos.

Chruščiovą pakeitęs Brežnevas nepaklusniusius paskelbė šizofrenikais ir priverstinai ėmė „gydyti“ jų maištaujančią protą. Tačiau Prahos pavasario vieversiai vėl atnešė mums viltį.

Per tuos tamsiausius okupacijos dešimtmečius iš esmės nepažūstus išliko Lietuvos Katalikų Bažnyčia. Kai tik Rusijoje pasirodė pirmieji pagrindiniai savilaidos leidiniai, pas mus ėmė plisti *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos*. Pradėjo eiti *Aušra*, *Laisvės šauklys* ir kiti periodiniai po-

Kovo 11-osios paminėjimo Los Angeles, Calif., rengėjai ir garbės svečiai. Sėdi iš kairės: Raimonda Apeikytė, Aldona Brazdžionienė, Vita Markevičienė, Gražina Sajienė, Janina Čekanauskienė, Maria Keller; stovi: Bronius Seliukas, Rimtautas Dabšys, Antanas Polikaitis, Emanuelis Jarašūnas, rašyt. Kazys Saja, poetas Bernardas Brazdžionis, Latvijos gen. garbės konsulas dr. Alfred Raisters, kun. Stanislovas Anužis, Emilis Sinkys, Lietuvos amb. JT dr. Oskaras Jusys, Lietuvos gen. garbės konsulas Vytautas Čekanauskas, Estijos gen. garbės konsulas Jaak Treiman, Albinas Markevičius.

grindžio leidiniai. Retas kuris lietuvis tada nemėgino klausytis kad ir slopinamo „Amerikos balso“, „Laisvosios Europos“, BBC, „Vokiečių bangos“ ar Vatikano radijo.

Kada nors ir mes, lietuvių, padėsime vainikuoti prie paminklo Aleksandriui Soldženicinui! Už jo *Archipelagą Gulagą* ir kitas knygas. Jeigu Prahoje protestuodamas nebūtų susidegęs Janas Palachas, jo pavyzdžiui gal nebūtų pasekęs kauniškis Romas Kalanta.

Rašytojų gerai įsisavinta „Ezopo kalba“, Jono Jurašo ir Povilo Gaidžio spektakliai, J. Marcinkevičiaus ir J. Grušo istorinės dramų, disidentų judėjimas Lenkijoje, mūsų kiti minčių ryšiai su rusų demokratais, lietuvių patriotų Vakaruose nuolat gaivinama mūsų valstybės laisvės byla, Lietuvoj įkurta „Helsinkio grupė“, A. Terlecko Laisvės lyga, 40-ties patriotų pareiškimas, reikalaujantis pripažinti nekintais slaptuosius Molotovo ir Ribentropo protokolus — tie ir dar kiti nepaminėti žali laisvės daigeliai stiprino viltį, kad anksčiau ar vėliau mes vis dėlto atkursim nepriklausomą Lietuvą. Kantrybės, kantrybės, kantrybės! Išminties ir kantrybės.

1988-ųjų birželį Vilniuje įkuriamas Lietuvos persitvarkymo sąjūdis. Tegul Maskvos ortodoksai tuo tarpu mano, jog tai tik mūsų noras padėti Gorbaciovo „perestroikai“. Lietuvos komunistai Maskvoje prašo tik savarankiškos ekonomikos, tvarkant respublikos ūkį. Tačiau pirmajam tų pačių metų spalio mėnesį Sąjūdžio ir Hitlerio pakto slaptųjų protokolų. Jų paieškai sudaroma komisija. Kantrybės, kantrybės! Išminties ir kantrybės... Mes jau matėm nekantraujančių gruzinų žudynes Tbilisyje ir dar ziauresnes Azer-

baidžano sostinėj Baku, kur buvo išžudyta apie pusantą tukstančio taikių gyventojų. 1989-ųjų rugpjūčio 23-ąją, minint Molotovo ir Ribentropo sandorio dieną, Lietuvos, Latvijos, Estijos žmonės suplaukia į Baltijos kelią, kad susikabint rankom nuo Vilniaus iki Talino parodyt Maskvai ir pasauliui, ko gi jie trokšta, ko siekia — partiniai ir nepartiniai, inteligentai, miestiečiai ir valstiečiai.

Tame kelyje lietuvių dalyvavo daugiau negu pusė milijono. Visi netilpo nuo Vilniaus iki Latvijos sienos. Dar prisijungė ilga šaka nuo Kauno iki Ukmergės.

Šioj viertoj galėtume pasakyti: „O, žavioji akimirka, su stoki!“ Baltijos kelyje mes norim pabūti kartu su visais bendraminčiais tautiečiais, juk mus tada vienijo ne tik broliška vienas kitam ištiestos rankos, bet ir tie patys troškimai, kuriems joks nuotolis neturi reikšmės. Kalifornijos lietuvių tikriausiai būtų užėmę atstumą nuo Vilniaus iki pat Kauno.

Šiandien mums derėtų paminti nors dalį tėvynainių, dalyvavusių įvairiose organizacijose, draugijose ir samburiuose. Susipainiočiau, mėginamas juos visus išvardyti. Man kur kas patogiau vadovautis Lietuvių Chartos pirmąja nuostata, kur pasakyta, kad „pasaulyje pasklidę lietuvių sudaro vieningą Pasaulio Bendruomenę“, kaip įvairūs medžiai — lietuviška giria.

Daugelis čia esančių mūsų tautiečių neapsiribojo kuria nors viena veiklos sritimi — jų pavardės ir veidai, kaip tie baltakamieniai beržai, šviečia ir eglėnuose, ir ažuolynuose. Savo sula jie girdė kiekvieną ištroškusi.

Įsivaizduokime tą istorinę dieną kaip herojišką simfoniją... Antai iš arkikatedros varpinės nusileidžia Bernardas Brazdžionis, ilgiai skambinęs, raginęs lietuvių burtis prie lietuvių... Jis ištisia ranką žmonai Aldonai, kitą — Antanui Skiriui, kuris didesnę gyvenimo dalį ir savo išteklis paskyrė Kalifornijos lietuvių spaudai, atverdama baltas lankas Brazdžionio, Alės Rūtos, Danutės Mitkienės, Juozo Švaisto, Juozo Tininio, Jurgio

baidžano sostinėj Baku, kur buvo išžudyta apie pusantą tukstančio taikių gyventojų.

1989-ųjų rugpjūčio 23-ąją, minint Molotovo ir Ribentropo sandorio dieną, Lietuvos, Latvijos, Estijos žmonės suplaukia į Baltijos kelią, kad susikabint rankom nuo Vilniaus iki Talino parodyt Maskvai ir pasauliui, ko gi jie trokšta, ko siekia — partiniai ir nepartiniai, inteligentai, miestiečiai ir valstiečiai.

Tame kelyje lietuvių dalyvavo daugiau negu pusė milijono. Visi netilpo nuo Vilniaus iki Latvijos sienos. Dar prisijungė ilga šaka nuo Kauno iki Ukmergės.

Šioj viertoj galėtume pasakyti: „O, žavioji akimirka, su stoki!“ Baltijos kelyje mes norim pabūti kartu su visais bendraminčiais tautiečiais, juk mus tada vienijo ne tik broliška vienas kitam ištiestos rankos, bet ir tie patys troškimai, kuriems joks nuotolis neturi reikšmės. Kalifornijos lietuvių tikriausiai būtų užėmę atstumą nuo Vilniaus iki pat Kauno.

Šiandien mums derėtų paminti nors dalį tėvynainių, dalyvavusių įvairiose organizacijose, draugijose ir samburiuose. Susipainiočiau, mėginamas juos visus išvardyti. Man kur kas patogiau vadovautis Lietuvių Chartos pirmąja nuostata, kur pasakyta, kad „pasaulyje pasklidę lietuvių sudaro vieningą Pasaulio Bendruomenę“, kaip įvairūs medžiai — lietuviška giria.

Daugelis čia esančių mūsų tautiečių neapsiribojo kuria nors viena veiklos sritimi — jų pavardės ir veidai, kaip tie baltakamieniai beržai, šviečia ir eglėnuose, ir ažuolynuose. Savo sula jie girdė kiekvieną ištroškusi.

Įsivaizduokime tą istorinę dieną kaip herojišką simfoniją... Antai iš arkikatedros varpinės nusileidžia Bernardas Brazdžionis, ilgiai skambinęs, raginęs lietuvių burtis prie lietuvių... Jis ištisia ranką žmonai Aldonai, kitą — Antanui Skiriui, kuris didesnę gyvenimo dalį ir savo išteklis paskyrė Kalifornijos lietuvių spaudai, atverdama baltas lankas Brazdžionio, Alės Rūtos, Danutės Mitkienės, Juozo Švaisto, Juozo Tininio, Jurgio

Gliaudos, Prano Visvydo, publicistikos virtuozo Bronio Raitos avelėms... Skaitantis lietuvis liko išganytas ir išsaugotas Lietuvai.

Palaiminta Šv. Kazimiero lietuvių parapija, suteikusi prieglobstį šeštadienei mokyklai, „Spindulio“ šokėjams ir dainininkams, Dramos sambūriui, Lietuvių dienoms, Kaziuo mugėms ir daugeliui kitų renginių. Ačiū šios parapijos prelatams Kučingiui ir Olšauskui, visiems Dievui ir tėvynei tarnavusiems kunigams.

Po Kalifornijos saule trumpesni šešėliai, — nei palmės, nei namai, nei augalotai vyrai neužgožia darbščiųjų moterų. Čia, sakytum, iš naujo suklestėjus Marijos Gimbutienės mitologinė moterų karalystė. Kaip gražiai jų veidais būtų sužydėjęs Baltijos kelias!

Dešimt metų — rodos, nemažas laiko tarpas, tačiau neseniai sužinojom, kai kur Sibire mūsų tremtiniai iki šiol netikėjo, kad Lietuva galėtų būti visiškai laisva, kad ten nebėra rusų armijos, kad mes turime savo kariuomenę, pinigų, kontroliuojame sienas ir gyvename kur kas geriau, negu vakarykščiai okupantai.

Gabrielius Žemkalnis, pernai vadovavęs kelionei į tolimiausias lietuvių tremties vietas, susijaudinęs pasakojo, kaip jie ten norintys grįžti išdavinėjo lietuviškus pasus. Eilėn atstojo iš ligos patalo pakilęs, vėžiu sergantis senas žmogus — jis sakėsi noris numirti, vėl pasijutęs laisvos tėvynės laisvu žmogumi.

Žmogus šioj žemėj lieka nemirtingas tiek, kiek jis čia būdamas išdalija save. Kiekvienas esame tarsi lietuviška kraicio skrynja — „kuparelis“ su ruginės duonos, lino drobų, rūtų ir vaško kvapu. Nebeatseksim, kas, kada ir kuo mus apdovanojo. Tik žinom, kad daug ką esam gavę iš tėvų, iš protėvių, iš gimtosios žemės ir debesuoto tėviškos dangaus. O kam, kur ir ko kio vertybėm išdalinsime save?

Kalbu apie tuos, kurių šioj salėje nėra ir galbūt niekad nebuvo. Jų lietuviška kilmė išduoda apgenėta pavardė ir zinoma nuostata: kūr man gerai, ten ir tėvynė. Kaip mums

pasimokyti iš žydų, kuriems daug kur gerai, jie šimtus metų nerėgėję Abraomo žemės, jos neužmiršta, visomis išgalėmis stiprina Izraelio valstybę?

Estų beveik dvigubai mažiau, negu latvių, o latvių — perpus mažiau negu lietuvių. Bet grįžusių į savo tėvynę ten kur kas daugiau negu mūsų tautiečių. Čia jau iš tikro, kaip sakydavo žmonės, — kas nuo ryto žvengia, tas lig vakaro neįstengia... Ką gi — jeigu jie čia laimingesni, tebūnie jiems lengva Amerikos ar Australijos žemė. Tačiau daugelis jaučia, kad tarnavimas tautai, tėvynei iprasmina patį gyvenimą.

Bet mes galbūt per ilgai užtrukom prie Baltijos kelio, kuriuo žengdami, turim nusigauti iki 90-ųjų Kovo 11-sios.

Aštuonioliktaisiais tarp Vasario 16-osios Akto signatarų nėra Maironio, Vaizganto, Krėvės... Tačiau niekas turbūt neabejoja, jog tie rašytojai, kultūros veikėjai, visa širdimi priitarė tam žingsniui. Praėjus septyniems dešimtmečiams, susidarė kitokia situacija. Drašėni laisvai mąstantys menininkai, susidurdam su bolševikinės ideologijos absurdu, išmoko kalbėti užuominom. Jų kūrybą žmonės igudo lukštenti, kaip rusai saulėgrąžas: šūsteli burnon visą saują, greitomis permala — grūdėlius ant danties, o lukštus — tftu tftu sau po kojom... Ne, vakariečiai šitai nemokėtų.

Prieš dešimt metų Kovo 11-tą Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo aktą pasirašė, rinkimus į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą laimėję, Sąjūdžio remti kandidatai — politiniai kaliniai ir tremtiniai, atstovaujantys ir tiems, kurie mūsų trispalvės Gedimino bokšte jau nebeįvydė. Balsavo „už“ į Lietuvos komunistų partijos atstovai, kurie 1989 metų pabaigoj pareiškė atsisikirti nuo maskviškos SSKP, nors tie atsisikyrėliai kurį laiką dar buvo Maskvos finansuojami. Jie nežadėjo rinkėjams greito atsiskyrimo nuo Sovietų Sąjungos ir neprisidėjo, ruošiant Kovo 11-osios Akto. Slaptuose archyvuose rastas dokumentas: LKP CK I-sis sekretorius A. Brazauskas 1989 m. vasario 4 dienos rašte M. Gorbacioviui pasiūlo planą, kas darytina, kad, daugiau „suvereniteto“ gavus Lietuva, jau teisėtai būtų prijungta prie atnaujintos Sovietų Sąjungos.

Tų, kurie ryžtingai ir su išmanymu ėmėsi sunkaus, be galo atsakingo darbo, devyniasdešimtaisiais atkuriant nepriklausomą Lietuvos valstybę irgi buvo ne daugiau, kaip dvidešimt ar trisdešimt. Tarp jų pirmiausia paminėčiau V. Landsbergį, R. Ozolą, Egid. Jarašūną, V. Čepaitį, C. Stankevičių, K. Motieka, Br. Kuzmicką, K. Lapinską, A. Abišalą, M. Laurinkų, L. Sabutį...

Mes, literatai, kaip tie pavasario paukščiai, skardendami būdinom „svietą“. Kurėme Sąjūdžio grupes ir agitavom balsuoti už Baltijos kelią, kuris išvestų mus iš to prakeikto socialistinio lagerio.

Nukelta į 2 psl.

Reikšmingiausi mokslo darbai

Algimantas A. Naujokaitis

Kaip ir kasmet, šiemet Lietuvos Mokslo akademijos di-džiojoje salėje, susirinkus mokslinei visuomenei už reikšmingiausius darbus grupei mokslininkų buvo įteiktos 1999 metų valstybinės mokslo premijos. Mokslininkus pasveikino prezidentas Valdas Adamkus, o premijų komiteto pirmininkas prof. Kęstutis Makariūnas, atskirų mokslo šakų sekcijų atstovai apibūdino premijuotus darbus ir jų reikšmę.

Be abejo, *Draugo* skaitytojams bus įdomu sužinoti kas tie, aukštus apdovanojimus (už kiekvieną premijuotą darbą, nepaisant, kiek prie jo dirbo mokslininkų, paskirta po 42,000 Lt) pelnę, mokslininkai, kokie svarbiausi premijuotų darbų bruožai.

Humanitarų pasiekimai

Grupei lituanistų, dirbančių Vilniaus ir kituose universitetuose, institute, daktarams Vytautui Ambrazai, Aleksai Girdeniui, Vincui Urbuičiui, Nijolei Šližienei, Adelei Valeckienei ir Elenai Valiulytei Lietuvos mokslo premija paskirta už jų parašytas kelias lietuvių kalbos gramatikas (tritonė *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, *Gramatika litovskogo jazyka* (lenkų k.) ir *Lithuanian grammar* (anglų kalba)).

Šiosse gramatikose pateiktas sistemiškas, šiuolaikine sinchronine (vieno meto, laikotarpio) gramatikos teorija pagrįstas, lietuvių kalbos vidinės sandaros aprašas. Gramatikose taip pat stengiamasi teoriškai pagrįsti bei patikslinti to aprašo principus, apibrėžti dabartinės lietuvių kalbos žodžių, formų, sakinių sudarymo normas. Pirmą sykį vietoje įprastinės fonetikos pateikiami fonologijos skyriai, kuriuose lietuvių kalbos mažiausios vienetai — fonemos apibūdinamos ir apibūdinamos pagal jų funkcijas ir tarpusavio santykius. Premija įvertintose gramatikose taip pat išdėstyti nauji požiūriai į lietuvių kalbos morfologines kategorijas, gramatinių formų sintaksines ir gramatines funkcijas, žodžių junginius bei sakinių tipus ir modelius.

Pagal Vakarų lingvistikos standartus minėtų autorių parašyta teorinė lietuvių kalbos gramatika anglų kalba *Lithuanian grammar* padės lietuvių kalbos sistemą kuo plačiau įtraukti į pasaulinės kalbotyros apyvertą.

Premija pažymėto per 10 pastarųjų metų parašytas Lietuvos Mokslo akademijoje dirbančio vilniečio — filosofo ir menotyrininko akademiko Algirdo Gaižučio knygų ciklas apie menotyrą (*Kūrybinė meno galia*, *Kultūros vertybės ir erzai*, *Menų giminytė ir Meno sociologija*).

Šiose knygose A. Gaižutis nuosekliai plečia ir gilina meninės kūrybos vaidmens, meninio talento prigimties problemas, kultūros kanonų ir socialinės aplinkos poveikį naujoms meno formoms atsirasti. A. Gaižučio mokslinių tyrimų kryptis gali būti apibūdinta kaip meno aksiologija (vertybių teorija), pripažįstant, kad menas turi simbolinį meninį pobūdį, zenklinantį vertybių žmogaus pasaulį.

Akademiko A. Gaižučio estetikos ir meninio ugdymo teorijos darbams būdingas gilus, analitinis ir kritinis šiuolaikinio meno vaidmens įvertinimas, jo naujų tendencijų ir funkcijų išryškinimas ir apibendrinimas.

Fizikų ir technologų tyrinėjimai

Premijų komitetas patenkino Vilniaus Puslaidininkų fizikos instituto pasiūlymą mokslo premija įvertinti trijų fizikų — Antano Čenio, Kęstutis Pyrago ir Arūno Tamaševičiaus darbų ciklą *Dinaminio chaoso teorinis ir eksperimentinis tyrimas*.

Pasak premijų komiteto pirmininko prof. K. Makariūno ši minėtų fizikų darba paprastais žodžiais galima apibūdinti taip: kaip iš netvarkos (chaoso) padaryti tvarką. O išsireiškiant moksliskiau — šie vyrai sukūrė sparcius ir triukšmū neįjautrius chaotinių (netvarkingų) sistemų valdymo būdus, stabilizojančius periodines orbitas uždelsiamuoju grįžtamuoju ryšiu. Tyrimais taip pat išnagrinėtos neidentiškos hiperchaotinių sistemų sinchronizavimo ypatybės, iširtos trūkiojo chaoso statistinės savybės, sukurta originalūs detektoriniai chaoso generatoriai.

Tyrimų rezultatai pritaikyti chaosinio srovės nestabilumo puslaidininkinėse struktūrose, taip pat slapotos informacijos perdavimo technologijose.

Pažymėtina, kad šis lietuvių fizikų darbas atkreipė dėmesį užsienyje, susilaukta atsiliepių svarbiuose tarptautiniuose moksliniuose žurnaluose.

Gausi publika, susirinkusi į Mokslo akademijos salę pagerbti laureatų. Nuotr. V. Valuckienės

Kitą darbų ciklą fizikos mokslų srityje — Aleksandro Dementjevo, Valdo Sirutkaičio, Valerijaus Smulgevičiaus ir Rodo Gadono *Ultratrumpieji šviesos impulsai: generavimas, valdymas, taikymas* kaip žymų indėlį į pasaulio mokslo aukštą įvertino Nobelio premijos laureatas N. G. Batovas.

Šis darbų ciklas skirtas fizikinių procesų impulsiniuose lazeriuose tyrimams, lazerių konstrukcijos gerinimui bei jų taikymui įvairiose mokslo šakose.

Šviesos impulsų generavimo modų — sinchronizavimo būdų šių fizikų atlikti tyrimai leido geriausiai nustatyti lengiruoju (sujungtu) kietojo kūno lazerių konstrukciją ir sukurti stabilius teravatinės galios ultratrumpųjų šviesos impulsų generatorius.

Tyrimų rezultatai naudojami Lietuvos bendrovėse, gamnanciose ultratrumpųjų impulsų lazerius, kurie sėkmingai konkuruoja pasaulio rinkose.

Kauno technologijos universiteto profesorius Rimantui Kaziui ir Arūnui Lukoševičiui mokslo premija paskirta už darbų ciklą *Ultragarso diagnostikos metodai ir sistemos*.

Šie mokslininkai ištyrė, kaip ultragarso bangos sklinda įvairių fizikinių ir cheminių savybių terpėse, biologiniuose audiniuose bei kituose sudėtingose geometrinėse formos objektuose. Jie taip pat išanalizavo ultragarso signalų parametru kiekybinius ir kokybinius pokyčius erdvėje bei laike, sukūrė ultragarso signalo bei laukų skaitmeninius modeliavimo metodus.

Remiantis šiuo mokslininkų darbu, buvo sukurta Ignalinos atominės elektrinės kuro kanalų cirkonio vamzdžių skersmens ir sienelių storio matavimo sistemos — pirmos tokio tipo sistemos pasaulyje.

Už darbų ciklą *Geodezijos, fotogrametrijos ir kartografijos mokslų teorijos ir praktikos*

pletra premiją pelnė Vilniaus Technikos universiteto profesorius Vincas Vainauskas. Savo darbe, trukusiame beveik 50 metų, prof. V. Vainauskas, be kita ko, remdamasis nauja matavimų informacijos apdorojimo koncepcija, sukūrė inžineriniams geodeziniam tinklams išlyginti metodiką ir technologiją, pagrįstą tikimybių modelių panaudojimu. Taikant šį metodą, kai kuriais atvejais galutinis rezultatų tikslumas padidėja nuo 50 iki 90 nuošimčių.

Atradimai biomedicinos mokslo srityje

Vilniatė medicinos daktarė Dalia Tamulevičiūtė pirmoji Lietuvoje pradėjo tirti plonosios žarnos rezorbcinę (įsavinimo) funkciją, pritaikė ir įdiegė į praktiką keletą jos tyrimo būdų. Naudojama biocheminius, laboratorinius, radionuklidinius ir kitokius metodus, ji taip pat pirmoji ištyrė baltymų, riebalų ir angliavandenių membranine hidrolizę ir rezorbciją sergant tiems opaligė ir kitomis virškinimo sistemos ligomis. D.

Su pasiryžimu ir išmintimi...

Atkelta iš 1 psl.

Iš mano politinių straipsnių labiausiai pravertė vienas sakiny: Atgimusiai Lietuvai — nepriklausomybė, nepriklausomai Lietuvai — demokratija, demokratinei Lietuvai — žmoniška gyvenimai! Tai buvo Sąjūdžio remiamų kandidatų į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą — Steigiamąją Seimą rinkimų programos esmė, nors ir nujautė, jog tai nebus lengvas procesas, nes ir kilniausiu aktu demokratinės mąstysenos, laisvės ir atsakomybės suvokimo žmonių širdyse ūmai neįžiebė. Neišdeginti per okupacijos dešimtmečius įskiepyto vergiškumo ir baimės. O demokratija, nors ir paversta konstitucine nuostata, visuotinės gerovės savaime nesukuria.

Taigi 1990-ųjų vasaryje Sąjūdis, laimėjęs rinkimus, su darė labiau prityrusių politikų komisija Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo aktui paruošti. Komunistų partija, kaip sakiau, šiame darbe nedalyvavo, išskyrus tuos, kurie iš pat pradžių nuėjo su Sąjūdžiu. Buvo ir tokių, kurie tebe laikė save komunistais, o mūsų pasitikejimas jiems vėliau neišėjo į gerą.

Kovo 6 d. Komisija pagaliau baigė darbą, nusprendus remtis 1918 metų Vasario 16-osios Aktu. Rodos, iš tiesų jau septynis kartus viskas buvo pasverta, pamatuota, tačiau didžiulė atsakomybė mus vertė dar ir dar kartą viską apspavstyti. Kada mums geriausia paskelbti Valstybės atkūrimo aktą ir ištesėti rinkėjams duotą pažadą?

M. Gorbaciovas, sunerimęs

Tamulevičiūtės sukurtais metodais taip pat galima nustatyti plonosios žarnos absorbcinės funkcijos sutrikimus ankstyvoje stadijoje. Šie ir kiti darbai įvertinti 1999 m. mokslo premija. Biomedicinos mokslų sekcijos pirmininko J. Kulio nuomone, tai išsamiausias virškinimo sistemos rezorbcinių funkcijų tyrimas Lietuvoje.

Valstybinė premija biomedicinos mokslų srityje taip pat paskirta jaunam mokslininkui Gediminui Valkūniui už monografiją *Paukščių hemosporidijos (maliariniai parazitai)*. Šioje monografijoje atlikta pasaulinė paukščių maliarinių parazitų analizė. Šis fundamentalus tyrimas turi ypaci didelę reikšmę gamtosaugos (ekologijos) ir zoologijos srityse.

Pasak biomedicinos mokslų sekcijos pirmininko prof. Juozo Kulio, tai analogų neturintis darbas, paremtas išsamiais ir originaliais jauno gamtos mokslų daktaro G. Valkūno tyrinėjimais, yra plačiai pripažintas pasaulio mokslinės bendrijos.

Maskvoj, o mūsų Nepriklausomybės aktą paskelbti vėliau. Bet ar tada nebus mums per vėlu?

Visą tą prieštaravimų kamuoį reikėjo išpaukinti iki kovo 10-osios dienos, iki naujai išrinktų mūsų parlamento deputatų sesijos. „Būti ar nebūti“, skelbti ar neskelbti jau paruoštą Valstybės atkūrimo aktą, svarstėme iki pat juodos nakties. Tiksliau — iki kovo 11-osios paryčių.

Atlikę visas privalomasias procedūras, V. Landsbergis išsirinke Aukščiausios Tarybos pirmininku, istorinį Aktą patvirtinome tik kovo 11-osios vakare. Apie 23 val. V. Landsbergis skelbia vardinio balsavimo dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo rezultatus:

— Abi šala — „už“, Akstinavicius susilaukė, Aksumaitis — „už“, Ambrazaitis — „už“, ir t.t.

Už šį Aktą balsavo 124 deputatai. Prieš ne balsavo niekas. Susilaukė šeši (beveik visi Vilnijos krašto lenkai, kuriuos Maskva kurstė sudaryti savo autonomine sritį).

Mums giedant Lietuvos himną, didžiulė trispalvė mūsų vėliava uždengia posėdžių salės gobeleną su Tarybų Lietuvos herbu. Mes verkiame ir džiuguojame. Landsbergis kalba:

„Gerbiami deputatai, Lietuva jau laisva! Dvasioje, teisėje laisva. Galėtume sušaukti: Latvija bus laisva! (Deputatai skanduoja šiuos žodžius.) Dabar — Estija bus laisva! (Skanduojami ir šie žodžiai.) Ir visos kitos, kurios dar nelaisvos. (Plojimai) Tiesame darbą...“

Balsavusieji „už“ pasirašė po ką tik priimtu Aktu ir tokiu būdu atsirado 124 Kovo 11-osios Akto signatarai, apie kuriuos kalbant, matyt, vertėtų prisiminti Mato evangelijoje minimą Kristaus palyginimą apie vynuogyno darbininkus. Vieni atėjo darbuotis nuo ankstauro ryto, kiti gerokai vėliau, treči visai jau vakarop... Tačiau visi galiausiai gavo žadėtąjį dinarą. Gyvenimo tikrovė vėliau parodė dar daugiau keistybės. Tinginiai ar net vynuogyno vagys ėmė savintis darbščiujų talkininkų dinarus ir gerą vardą.

Atleiskite mums mūsų klaidas, nes mes buvome pirmieji. Mums buvo skiriami rusiausios Kremliaus ultimatumai, pro Lietuvos parlamento rūmus ne kartą žlegėjo tankų vilkstinės, Gorbaciovas mėgino užduosinti mus ekonomine blokada, grasino atplėsti Klaipėdos ir Vilniaus kraštą... Naujojo Vilnijos net buvo įkurtas specialus bankas, turėjęs vykdyti finansinę destrukciją ir reikalingų žmonių papirkėjimus.

Manyciau, jog didele dalimi dėl tų priežasčių 90-aisiais metais buvo priimtas jus užgavęs pilietybės įstatymas, nepripažįstantis dvigubos pilietybės ir nedarantis išimties politiniams pabėgėliams, mūsų tautiečiams. Mes ir taip buvome kaltinami nacionalizmu, o Vakarų valstybės, kaip žinote, nesukubėjo mūsų premti ir pripažinti.

Baltijos kelias ir mūsų pergalė 91-ųjų sausyje — tai du stebėtini Lietuvos žmonių žygiai, vainikuojantys ilgą ir tragišką kovą už laisvę. Šį kartą mes buvome ginkluoti tik daina ir malda. Ir sutartinai skanduojamais žodžiais LIE-TU-VA! LIE-TU-VA BUS LAISVA!

Šiais metais, minint devintą kartą Laisvės gynėjų dieną, viena pagyvenusi moteris pasakojo, kaip ją sūnus tąsyk

mokė nenulenkti galvos, kad koks sužvėrėjęs desantininkas nesmogtų jai buože per sprandą. „Stovėk iškelus galvą, žiūrėk jam tiesiai į akis — tada galbūt jis neišdris...“

Daugumas taip ir darė — jie pačiai mirtčiai žvelgė į akis, nepabūgo nei šarvuotųjų, nei tankų, spjaudantių ugnim. Nei sužvėrėjusių desantininkų, vadinamų ALFA dalinių, atskraidintų iš Pskovo.

Tolimesni įvykiai parodys, kad Kovo 11-osios Aktas buvo paskelbtas pačiu laiku. Mes padarėjom latvių ir estus, kurie buvo pasiryžę, jų žodžiais tarant, kovoti už savo laisvę iki paskutinio lietuviuo...

Kai tų pačių metų rugpjūčio 19 d. Maskvoje prasidėjo bolševikinis pučas (kai kas mano, kad su paties Gorbaciovo žinia), tada jau prie mūsų parlamento rūmų nebuvo tokios tirštos gynėjų minios. Lemtingąją naktį kartu su Landsbergiu rūmuose liko nakvoti gal dvidešimt ar trisdešimt deputatų. Radijas skelbė, kad Latvijos Aukščiausioji Taryba jau užimta, kad Gorbaciovas areštuotas, pučistas remiantys tankai jau Maskvoje netrukus išsklaidys protestuojančius žmones.

Laimė, kad viskas pakrypo kitaip. Mes nugalėjome, laimėjome, tačiau daugelis jau spėjo patirti, kad laisvė uždeda nelengvą atsakomybės našta. Lietuvos medis, taip gausiai, taip stebuklingai žydėjęs, laukiamų gerovės vaisių nesubrandino. V. Landsbergis nesugebėjo lauko akmenų paversti duona, kumpiais ir kitokiom gėrybėmis. Kartais mes patys nebesuprantam, kas gi čia daros? Mus tarsi mėgina okupuoti kitokia bjaurastis, kai darosi gėda, nemadinga siekti amžinųjų vertybių, aukotis kieno nors labai ar dėl savo tėvynės, kai populiarius filosofas skelbia „patriotai yra idiotai“...

Pasaulyje, sakytum, atstėja nepaskelbtas karas tarp šviesos ir tamsos, tarp „senamadiško“ padorumo ir vis labiau plintancio cinizmo. Peršami įvairūs būdai didžiausiam žmogaus turtui — jo protui nuslopinti. Mes ten, Lietuvoj, jau įpratome gyventi triukšmingoje pluralistinėje maišalynėje, o juk vis dėlto sudarom savo tėvynės, savo tautos mozaiką — „Lietuva, ašara Dievo akys“... Deja, kone kiekvienas trokšta užsikarti kuo aukščiau, pasiglemžti kuo daugiau, užsiropšti patiam Dievuliui ant galvos... O mozaikai juk reikia ir pilko laukų akmenų, ir žydro dangaus lopinėlio.

Baltijos kelias, Kovo 11-oji, Sausio 13-oji — tai mūsų įveiktas skersasis vargas, išilgas tebevingiuoją pagal tą kelią, tarsi prižiūklintas griovys. Bet... Akys baisingos, rankos darbininkės — taip seniau save drąsino lietuviai. Taip ir drąsinink viens kitą, kad mums užtektų kantrybės, vienybės ir šaunaus ryžto išsaugoti tą skaudžiai apdegintą ir nugenėtą Lietuvos medį. Mes jau matėm savo akimis, kaip jis sugeba atgyti, išsprogti ir gražiai suzydyti.

Pasveikinkim viens kitą ir visi kartu pasidžiaukim — jau dešimtį metų turim atkurtą nepriklausomą savo valstybę! Saugokim ir stiprinkim Lietuvą! Mylekim tėvynę ne tik už jos grožį, bet ir už patirtas kančias, už herojišką jos prisikėlimą. Dar kartą pasakykime sau: „Lietuva bus laisva!“ Ir tęskime darbą.

Kalba, pasakyta Šv. Kazimiero parapijos salėje, Los Angeles, Calif., minint Kovo vienuoliktojo akto dešimtmetį.

Vyriausiąjį amžiumi Mokslo premijos laureatą, Vilniaus Gedimino Technikos universiteto prof. Vincą Vainauską (kairėje) sveikina Lietuvos Respublikos prez. Valdas Adamkus. Antrasis iš kairės švietimo ir mokslo ministras poetas Kornelijus Platelis, o dešinėje — Mokslo premijų komiteto pirm. prof. Kęstutis Makariūnas. Nuotr. Virginijos Valuckienės

Pianistas Rokas Zubovas skambina M. K. Čiurlionio kūrinius Urbana miesto (Ohio) Metodistų bažnyčioje kovo 11 d.

Siaučiant pūgai ir šviečiant žvakėms

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dešimtmetis iškilmingais minėjimais buvo pažymėtas ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje Amerikos miestų, tame tarpe ir mažame Urbana miestelyje, Ohio valstijoje. Ši gražų minėjimą-koncertą surengė Champaign apskrities Menų taryba, vadovaujama Clarence J. Brown.

Minėjimo garbės svečiai — Lietuvos Respublikos ambasadorius Washington, DC, Stasys Sakalauskas ir Jūratė Sakalauskienė, Urbana miesto meras Tom Crowley, Atstovų rūmų narys David Hobson su žmona, valstijos senatorius Robert Cupp su žmona, pianistas Rokas Zubovas ir Sonata Deveikytė-Zubovienė.

Nepaisant, kad lauke siautė pūga ir per sniegą kelio tiesiog nebuvo matyti, žmonių į Urbana Metodistų bažnyčią susirinkusiųjų neįsivaizduoti ir dingusi elektra. Kazkaip — net ir simboliška, kad Lietuvos Nepriklausomybės paminėjimas vyko žvakėmis apšviestoje bažnyčioje. Keletai akimirų mintimis sugrįžom atgal, į audringus, džiugius, dažnai ir labai skausmingus pirmuosius Nepriklausomybės žingsnius. Kaip dažnai žvakelių šviesa lydėjo mitingus, protestų žygius, Baltijos kelį...

Vakaro programą pradėjo Clarence Brown, tardama kelis žodžius ir pakviesdama visus sugiedoti Lietuvos ir Amerikos himną. Prieš koncertą visiems buvo išdalintos Lietu-

vos himno natos ir tekstas lietuvių bei anglų kalba. Lietuvos himnui akompanavo Rokas Zubovas, Amerikos himnui — Clarence J. Brown.

Minėjimą pradėjo Urbana miesto meras Tom Crowley, tardamas daug šiltų, nuoširdžių žodžių apie Lietuvą, įteikdamas ambasadoriui Sakalauskui ir Rokui Zubovui simboliškus Urbana miesto raktus. Valstijos senatorius Robert Cupp perskaitė Ohio Senato ir Kongreso proklamaciją. Sveikinus Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečio progą perskaitė Atstovų rūmų narys David Hobson.

Atsakomąjį žodį tarė Lietuvos Respublikos ambasadorius Stasys Sakalauskas. Savo kalboje ambasadorius padėkojo atstovui D. Hobson, senatoriui R. Cupp už dalyvavimą ir rezoliucijas, Urbana miesto merui už Garbės piliečio vardo suteikimą, Champaign County Menų tarybai už tokį šiltą ir nuoširdų priėmimą. Ambasadorius neslėpė savo susijaudinimo ir susizavėjimo tokia gausia auditorija, paminėdamas ir gausybę lietuvių, neišsigandusių sniego audros ir suvažiavusių į Urbana iš įvairių Ohio miestų. Baigdamas savo kalbą, ambasadorius simboliškai sujungė Urbana miestą su Lietuvos Respublika, apjuosdamas jo merą Tom Crowley lietuviška tautine juosta.

Iškilmingajai minėjimo daliai pasibaigus, Clarence Brown pristatė pianistą Roką Zubovą ir visus pakvietė pasiklausyti

jo paskaitos — recitalio „Čiurlionis. Kelias į garsovaizdus“, kurios metu pianistas ne tik skambino M. K. Čiurlionio kūrinius, bet ir demonstravo jo tapybos skaidres. Šios programos metu Rokas Zubovas pristatė Čiurlionį kaip dailininką ir kompozitorių, ryškiai iliustruodamas vidinį emocinį, tematinį ir konstruktyvų ryšį tarp M. K. Čiurlionio drobių ir jo muzikinių kūrinių. Prisipažinsiu, kad tokiam kontekste pasižiūrėjau į Čiurlionį kitomis akimis. Jis sušvito naujomis, dar gilesnėmis spalvomis ir pojūciais.

Norint suprasti Čiurlionį, pažinti jį kaip dailininką ir kompozitorių, yra labai svarbu suvokti, kame glūdi jo įkvėpimo šaltinis. Rokas savo paskaitą pradėjo trumpai apžvelgdamas Lietuvos istoriją, ją pailiustruodamas Jurgio Anyso darytomis skaidrėmis su Lietuvos vaizdais. Liaudies kūrybos tradicijos, vaizdinės ir garsinės jos išraiškos priemonės labai smarkiai įtakojo jaunąjį Čiurlionį. Čiurlionis svarbus ir ypatingas ne tik tuo, kad jis buvo pirmasis mokslus baigęs lietuvių kompozitorius, tarptautiniu mastu pripažintas dailininkas, bet ir tuo, kad jis sugebėjo savitą lietuvių tautos patirtį perkelti į unikalią meninę kalbą, kuria mes dabar galime pasidalinti turbūt net ir su visu pasauliu, — sakė Rokas Zubovas — Gamtovaizdis M. K. Čiurlionio kūryboje užima labai didelę vietą ir dažniausiai įgauna

formas, kurias neša gilią filosofinę prasmę ir emocinį krūvį. Jo paveiksluose dažnai randamas savotiškas dvigubas vaizdas — ramioje ežero paviršiuje iškylus sala kartu yra ir snaudžiantis fantastinis gyvūnas, paprastas kalno vaizdas įgauna liūto formą ir daugelis kitų. Rokas Zubovas labai meistriškai, akcentuodamas tik kai kurias detales, ir paaiškindamas tik kai kuriuos simbolius sugebėjo, praversti duris į paslaptingąjį Čiurlionio pasaulį. Jau ankstyvuose Čiurlionio kūriniuose ryškūs labai savitas erdvės suvokimas, be apibrėžtų ribų, be laiko pojūčio. Vėlyvesni jo paveikslai įgauna kosminio regėjimo, gilaus vidinio susikauptimo atspalvius. „Čiurlionio simbolių kalba labai asmeniška, bet tuo pačiu metu ji yra ir Kazkas, kas yra daug stipresnio ir aukštesnio nei Visata“.

Roko Zubovo programa suteikia klastojams galimybę peržengti Čiurlionio vardo monumentalumą, paprastai ir betarpiškai susilieti su jo romantiškumu, idealizmu, neišsenkančiomis humanistinėmis idėjomis, pranašiška galia, galbūt netgi ir truputį kitaip pasižiūrėti į save bei supantį pasaulį. Vėl norisi grįžti prie jo drobių, klausytis jo muzikinių kūrinių, nes kiekvieną kartą atrandi kažką naują, pastebi kažkokį kitą simbolį, kitą, anksčiau gal visai nesuvoktą, prasmę. Tame M. K.

Čiurlionio nemirtingumas. Nebijokime prie jo prisiliesti.

Programos pabaigoje Rokas Zubovas nuoširdžiai padėkojo Champaign apskrities Menų tarybai už šiltą ir nuoširdų priėmimą, padovanodamas tarybos pirmininkams — Clarence J. Brown ir Patricia Martin Feund — M. K. Čiurlionio įremintas reprodukcijas ir naujai išleistą Čiurlionio knygą anglų kalba.

Vakaro pabaigoje Clarence J. Brown visus pakvietė į malonią Metodistų bažnyčios svetainę, kur buvo paruošta kavutė, gaivinantys gėrimai ir gausūs saldumynai, tarp kurių negalima buvo nepastebėti dviejų raguolių, atkeliavusių į Urbana iš Čikagos ir New Britain. Visi vakaro dalyviai turėjo galimybę pasišnečiuoti su renginio garbės svečiais, pasidalinti savo mintimis ir gauti atsakymų į iškilius klausimus. Ilgai nutrūko kalbos žvakelių sušildytoje svetainėje, bet atėjo laikas atsisveikinti. Susirinkusieji skirstėsi maloniai nusiteikę, visiškai užmiršę, kad už lango vis dar siautė pūga, ir daugelio laukė ilgas, varginantis kelias namo. Grįžtant atgal į Cleveland, pašėlusiai krentančios snaigės keitė r keitė pavidalą, kiekvieną kartą primindamos kurią nors Čiurlionio drobių. Labai labai norėjosi, kad ši Roko Zubovo programa aplankytų dar ne vieną pasaulio miestuką.

Beata Čiurlionienė

Vienas kultūrinis savaitgalis Vilniuje

Nuo „Kaziuko“ mugės iki kovo 13-osios buvo nepaprastai geras laikas viešėti Lietuvoje. Prieš rimtąjį Gavėnią visokiais aktorių pasirodymais senamiesčio gatvėse džiugino žmonės ir jie nors laikinai pamiršo savo kasdienes bėdas. O „Kaziuko“ mugė — vien lėtas stumdymasis margoje, linksmoje minioje. Autobusai suvežė žmones, gyvenančius toliau nuo Vilniaus. Vaikučiai linksminosi ir džiaugėsi, gavę nupirktą dovanėlę. O blynų — iki soties! Nemaciau minioje girtų, apsilėdusių: Lietuva buvo tokia, kokią norime ją matyti: linkma ir laiminga. Turbūt dėl to, kad pati nebuvau išjungusi ir problematišką kasdienybę.

Kultūros Vilniuje nestokoja. Vieną šeštadienio vakarą vyko trys nepaprasti renginiai: „Norma“ Operos teatre, dainuojant Irenai Milkevičiūtei, Inesai Linaburgytei, lyriniam tenorui, tik grįžusiam į Vilnių iš Erfurto operos Vokietijoje, Algiui Janutai ir Jonui Valuckui; poeto Justino Marcinkevičiaus 70-čio paminėjimas; Violetos Urmanavičiūtės (Urmana) recitalis su Vilniaus Nacionaliniu simfoniniu orkestru, diriguojant Gintarui Rinkevičiui. V. Urmanavičiūtė gyvena Vokietijoje, o dainuoja visame pasaulyje.

Girdėjau, kad pastarieji du renginiai buvo perpildyti. Urmana man minėjo, kad kitais metais (2001) dainuos su Čikagos Simfoniniu orkestru, diriguojant David Barenbeim. Ji yra jau pasaulinio masto mezzosopranas, todėl Vilniuje pirmą kartą buvo atliktas vien sopraninis repertuaras. Ji dainavo arijas iš Wagner ir Verdi operų, po to išskrido į Washington, DC, kur dalyvavo Placido Domingo organizuotame koncerte amerikiečiams. Lietuviai didžiuojasi jos pasiekimais.

Man teko matyti operą

„Norma“. Pastatymas buvo vienas geriausių, kokį esu matęs. Bellini duetai šioje operoje buvo abiejų primadonų — Milkevičiūtės ir Linaburgytės — nuostabiai atlikti. „Norma“ yra turbūt vienintelė opera, kurioje tiek daug duetų. Solisčių balsai puikiausiai derinosi, jos abi, atrodo, gerai susidainavusios. Ėmė noras paimti tą pastatymą ir pervežti į Ameriką, kad visi galėtų pasigėrėti.

Operos rūmai buvo beveik pilni publikos — šventiškas savaitgalis ir pastatymas priviliojo žiūrovų net iš Šiaulių, kurie į sostinę atvyko autobu- sais. Pabaigoje žiūrovai sustojė plojo bent septynias minutes.

Šventiška nuotaika buvo jaučiama, net kalbant su žmonėmis. Ypač nepriklausomybės džiaugėsi motinos, nes jų sūnams, vyrams, žentams nereikia tarnauti svetimoje kariuomenėje, nereikia ka-

Išėjimo dailininkų parodos atidaryme Vilniuje kovo 12 d. Su leidiniams stovi Išeivijos dailės rinkinių katalogo redaktorė Julija Mušinskienė, už jos Vaidotas Žukas ir kiti.

riauti Čėčenijoje ir grįžti į tėvynę cinkuotuose karstuose.

Tokia pat maloni nuotaika buvo ir „Sugrįžusioje išeivijos dailės parodoje“. Daug darbo idėta, kad paroda pasisektų. Jei ne Domas Adomaitis, Čiurlionio II galerijos pirmininkas, vargiai paveikslai būtų pajudėję iš Čikagos. D. Adomaitis idėjo daug pastangų, kad paveikslai būtų ištraukti iš dulkinų, drėgnų sandėlių rūsiuose ir grįžtų į nepriklausomą Lietuvą. Įstatuose buvo parašyta, kad, išsilaisvinus Lietuvai, paveikslai turi būti išsiunčiami, kaip dovana tėvynėi.

Lietuva jau laisva dešimt metų, o tik dabar galėjome didžiulius išeivijos dailininkų paveikslius, išskabintais ir išstatytais dvidešimtyje kambarių ir keturiuose koridoriuose. Paveikslai ne tik iš Čikagos, bet iš viso pasaulio, jau anksčiau pačių dailininkų atsiųsti į Čiurlionio galeriją. Deja, ne visi Čikagoje tam tikslui sukaupti paveikslai grįžo, kur jie turėjo grįžti. Vadinasi, mirusių dailininkų testamentas liko neįvykdytas, nes viena komisija nusprendė paveikslus sau pasilikti.

D. Adomaitis viską atliko tiksliai: inventorius surašytas, paveikslai kaip reikia supakuoti, testamentinės galerijos įstatai pagerbti.

JAV LB Kultūros tarybos pirm. Marijos Remienės pastangomis persiuntimui lėšų buvo išrūpinta iš Lietuvių fondo. Ji, kartu su dailininke Magdalena Birute Stankūnienė, rūpinosi, kad siunta pasiektų Lietuvą laiku — iki parodos atidarymo kovo 12 d.

Sąrašą pasigesta Antano Nako paveikslų „Išeivijos dailės rinkinys“. Pagal šeimos no-

Pranė Šlutenė

Programinis „Sugrįžusi išeivijos dailė“ parodos lankstinukas.

Urbana miesto meras (iš kairės) įteikia „miesto raktus“ Lietuvos Respublikos ambasadoriui JAV-se Stasiui Sakalauskui ir pianistui Rokui Zubovui.

Prie dail. Miko Šileikio paveikslų Zarasuose š.m. kovo 15 d. Iš kairės: Magdalena Birute Stankūnienė, Romualdas Budrys ir Marija Remienė.

Muzikos ir dainos šventė Čikagoje

Sekmadienį, kovo 26 d., Jaunimo centre visų susirinkusiųjų laukė tikra šventė — susitikimas su solistais, apkeiliavusiais vos ne visą žemės rutulį ir savo balsais žavėjusiais klausytojus Prancūzijoje, Suomijoje, Norvegijoje, Olandijoje, Amerikoje... Tai buvo puiki, nors, deja, nežinoma, proga pasidžiaugti tokių garsių tėvynainių, kaip Lietuvos operų karaliaus Vladimiro Prudnikovo ir Nacionalinės filharmonijos solistės, populiaraus Lietuvos mezosoprano Juditos Leitaitės, pernai tituluotos Newport, JAV muzikos festivalio žvaigždės, koncertu. Solistų pasirodymai jau nulydėti audringais plojimais St. Petersburg, Seattle, Omaha, Los Angeles, Detroit ir Cleveland lietuvių sambūriuose, o po koncerto Čikagoje, jų ir akompaniatorės — pianistės Nijolės Ralytės, lydincios daugelį atlikėjų tarptautiniuose konkursuose bei apdovanotos šių konkursų diplomais, dar laukia koncertai Washington, Harford ir New York. Atsiliepimai puikūs. Koncertai tebeskamba, o LB Kultūros tarybą jau plaukia padėkos už sudarytą galimybę pasidžiaugti tokiais puikiais Lietuvos menininkais.

Koncertinę programą pradėjo viena ryškiausių šiandieninės Lietuvos muzikinio pasaulio žvaigždžių Vladimiras Prudnikovas, pirmiausia pasveikindamas visus susirinkusius su Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo jubiliejumi, kuriam ir skirtos solistų koncertinės kelionės po JAV lietuvių sambūrius. O po šių žodžių solistė iškart tapo sodriu ir galingu bosu atliekamas lietuvių kompozitorių harmonizuotas liaudies dainos.

Garsaus tiek Lietuvoje, tiek ir už jos ribų solisto V. Prudnikovo karjera prasidėjo, dar dainuojant žinomam Lietuvos berniukų chore „Ažuoliukas“. 1979-aisiais baigęs konservatoriją, jis iškart tapo vedančiuoju Vilniaus Operos ir Baletų teatro bosu, o 1981-aisiais — tarptautinio Maria Callas konkurso Atėnuose laimėtoju. Tai buvo kertiniai akmenys solisto karjeroje, atvedę į 1996-uosius, kai V. Prudnikovas apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino 3-ojo laipsnio ordinu ir tapo pirmuoju dainininku, kuriam įteikta atgavusios nepriklausomybę Lietuvos valstybinė premija.

Solistas daug koncertuoja tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Jo puikus balsas skambėjo nevienoje žymioje pasaulio teatre bei koncertų salėje. Su gastrolėmis apvažinėta Italija, Ispanija, Vokietija, Japonija, JAV ir t.t. Lietuvoje pereitą vasarą dainuota tarptautiniame Thomo Manno festivalyje Nidoje, Vilniaus vasaros muzikos festivalyje „Šv. Kristupo vasaros muzika“. Tuo pačiu V. Prudnikovas yra ir Muzikos akademijos profesorius, dainavimo katedros vedėjas. Jo charakteryje labai daug polėkio bei spontaniškumo. Šis menininkas, žmonos ir akompaniatorės Nijolės Ralytės žodžiais tariant, yra tarsi gyvas variklis, neleidžiantis aplinkiniams užmigt ir reikalaujantis, kad viskas būtų padaryta tik dėsimtukui. Jo šūkis: kibtį ir darbą ir stengtis jį atlikti ne tik gerai, bet ir geriau nei kiti. Amžinas noras ieškoti bei eksperimentuoti prieš kelis metus neleido atsispirti džiazo pagundai, iš kurios gimė spontaniška improvizacija su maestro Ganelinu, o naujojo tūkstantmečio išvakarėse, gruodžio 31-ąją, suėjo lygiai dveji metai, kaip Vladimiras Prudnikovas, kartu su savo kolegomis bei draugais — Eduardu Kaniava ir Virgilijumi Noreika, geriausiais lietuvių tenoru bei bari-tonu, sukūrė neįprastą muzikinį junginį, dabar visiems — nuo mažo iki seno — Lietuvoje žinoma „Trijų tigrų“ vieneta, su didžiausiu pasisekimu koncertuojanti ne tik namuose, bet net ir Japonijoje. „Trijų Tigrų“, pernai sužavėjusių ir Čikagos klausytojus, programa — solistų bendra kūryba, kurios pagrindas margaspalvis — nuo liaudies dainų iki operų, operėlių, roko operų fragmentų.

Prudnikovo repertuare — pačios sudėtingiausios bosinės arijos: Mefistofelis, Borisas Godunovas, Hermanas... Tiesa, dainininkas kiek pasiguodžia, kad jam, kaip bosui, lemta atlikti beveik vien neigiamus herojus ir net baritonai laimingesni, turėdami gerokai daugiau gražių arijų. Tačiau Prudnikovas tiesiog gimes vaidinti ir sugeba visa esybė išgyventi sceninį įvaizdį, likti nepralenkiamu, kuriant tiek herojinius, tiek ir komedijinius personažus. Jis — dainininkas, tobulai valdantis vokala, kurio balsas nusileidžia iki pačių gilumų

Po sėkmingo koncerto Jaunimo centro scenoje Čikagoje kovo 26 d. Iš kairės: bosas Vladimiras Prudnikovas, JAV LB Kultūros tarybos pirm. Marija Remienė, suruošusi koncertus ne tik Čikagoje, bet daugelyje lietuvių telkinių, pianistė Nijolė Ralytė ir mezosopranas Judita Leitaitė. Nuotr. Jono Tamulaičio

(didžiosios oktavos re!) ir šoka daugiau nei dvi oktavas į viršų.

Visapusišku solisto talentu galėjome dar kartą įsitikinti ir sekmadienį, klausydamiesi vienodai puikiai atliekamų, tiek harmonizuotų lietuvių liaudies dainų, tiek ir garsių pasaulinio masto kompozitorių — Franz Schubert, Jules Massenet, Richard Strauss kūrinį. O Vladimirui Prudnikovui sudainavus Pilypo ariją iš Giuseppe Verdi operos „Don Carlos“ — visa salė vieningai, tarsi dirigento lazdele mostelėjus, pakilo ir tiesiog prataruko plojimais. Už ką, tiesa, buvo apdovanota žaisminga dainelė apie Stasį, puikiai atskleidusi komedijinį solisto talentą.

Mezosopranas Judita Leitaitė ir muzikos pasaulį, jos žodžiais tariant, atėjo atsitiktinai, nes nuo mažens svajojo tapti veterinarijos gydytoja. Tačiau iš tėvo paveldėjusi gražų balsą, septyniolikmetė dailavavo moksleivių „Dainų dainelės“ konkurse, kur atkreipė Konservatorijos vokalo profesoriaus Zenono Paulausko dėmesį. Taip prasidėjo vokalo studijos Lietuvos Muzikos akademijoje, kurią Judita baigė 1984-aisiais docentės Giedrės Kaukaitės kamerinio dainavimo klasėje. Beje, savo pasirodymą Čikagoje Judita Leitaitė ir pradėjo kompozitoriaus Aleksandro Kačanausko harmonizuota lietuvių liaudies daina „Kad aš našlaitėlė“, dovanojusia Lietuvai šią puiknią solistę. 1987-ais laimėta premija Glinkos vokalistų konkurse. Pergalė reiškė patekimą į vokalistų rinką, todėl tą dieną ir galime teisėtai va-

Susizavėjusi publika V. Prudnikovo, J. Leitaitės ir N. Ralytės koncerte Jaunimo centre, Čikagoje, kovo 26 d. Iš kairės Chicago Lyric operos atstovė, Vaclovas Kleiza, Asta Kleizienė, Vytautas Bindokas, Danutė Bindokienė, Regina Narušienė, Bernardas Narušis ir kiti. Nuotr. Jono Tamulaičio

Užsilikę išpūdžiai

Š. m. kovo 4 d., šeštadienį, Šv. Kazimiero parapijos salėje, Los Angeles, CA, buvo žymiųjų Lietuvos solistų vokalinis koncertas. Koncertą rengė LB Vak. apygardos valdyba, kuriai sumaniai pirminkauja Angelė Nelsienė. Koncerto programa ir jos atlikimas „Angelių miesto“ lietuviams labai patiko. Solistai negalėjo nepajausti subtilaus kontakto su žmonėmis jau nuo pat pradžios.

Koncertą pradėjo Vladimiras Prudnikovas. Trys harmonizuotos liaudies dainos (Pr. Tamošaitis, J. Tallat-Kelpšos, M. Petrauskas) pirma pažintalentą. Profesionaliosios karjeros pradžia. Po stažuotės Vienoje 1991-ais laimėti laureato laurai vokalistų konkurse Suomijoje. Ten ir išleistas pirmasis Juditos Leitaitės solinis albumas, apie Lietuvos solistę sukurtas muzikiniai filmas.

Nuostabiai muzikali, visus kūrinius atliekanti lyg nedidelius spektaklius, išstverminga ir užsispyrusi, J. Leitaitė tobulai išnaudoja savo vokalo savybes. Nors Judita ir sako, kad dainos esmė ne žodžiuose, o muzikoje, tačiau dainuoja net 16 kalbų, stengdamasi kuo labiau priartinti kūrinių prie originalo. Ir sekmadieninio koncerto metu Čikagoje antrąją programos dalį solistė pradėjo specialiai šiemetiniam Newport muzikos festivaliui užsakytomis Sulamitis giesmėmis, kurioms muziką parašė kompozitorius Anatolijus Senderovas, iš „Senosio testamento“, atlikdama jas senąja hebrajų kalba.

Per metus J. Leitaitė tenka pakilti į sceną daugiau kaip 300 kartų ir praktiškai visą gyvenimą užpildo koncertai, vos trečdalis tepalikdami namams. Todėl geriausias poilsis, kai nors kelias valandas gali niekur neskubėti ir pamastyti vienas kitą, pasivaikščioti po senamiestį, tiesiog tyloje pabūti su savo mintimis... Dainininkės repertuaras be galo platus — tiek stilių, tiek ir žanrų požiūriu. Judita Leitaitė pavaldūs įvairiausi muzikiniai stiliai. Repertuare — sudėtingos klasikinių operų arijos ir žaismingos operėlių variacijos, kamerinė lyrika, dvasingi religiniai kūriniai, šiuolaikinė muzika bei džiazas ir net lyriškosios Amerikos juodaodžių, religinio turinio giesmės. Solistės kraitėje tokios puikios operų partijos kaip Dalila, Carmen, paveręsi čikagiečius savo ugningu

temperamentu, mezosoprano partijos Bacho Mišiose h-moll, Vivaldi Gloria, pluoštas vokalių ciklų — Schumann „Moters gyvenimas ir meilė“ bei daugybė kitų... Tuo pačiu Judita atlieka ir daug šiandieninių lietuvių kompozitorių kūrinių, ypač glaudžiai bendradarbiaudama su Kutavičiumi, Laurušu, Juzeliūnu ir Balakausku, kurio „Requiem S. Lozoraicio atminimui“, pelniusio kompozitoriui Lietuvos valstybinę premiją, Judita atliko solo partiją.

Solistė koncertavo Vokietijoje, Austrijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Izraelyje, Amerikoje, o ypač daug Skandinavijos šalyse — Suomijoje, Švedijoje, Norvegijoje, Danijoje. „Valstijose mane pažįsta išeivijos lietuviai, o Suomijoje ir Švedijoje, kur dažniausiai tenka būti, jau jaučiuosi lyg namuose ir turiu savo klausytoją“ — pasakoja J. Leitaitė. Pastoviausia scenos partnerė — pianistė Gražina Ručytė-Landsbergienė, nors, Judita koncertuoja ir su Lietuvos kameriniu orkestru, Vilniaus valstybiniu kvartetu ir t.t. Jai teko dainuoti, diriguojant J. Menuhinui, S. Sondeckiui ir L. Bolsteinui. Įrašyti penki kompaktiniai diskai, rengiami dar du... Ir Jaunimo centro svečiai turėjo progos įsigyti solistės kompaktinių diskų bei populiarių operėlių įrašų, įdainuotų kartu su Eduardu Kaniava.

Koncertą užbaigia Vladimiras Prudnikovas ir Juditos Leitaitės atliekamas duetas iš George Gershwin operos „Porgy and Bess“. Aidi plojimai, lydimi „Bravo“, — susirinkusieji dar kartą kviečia solistus į sceną... Dar keli momentai užpildyti puikiais balsais ir nuostabią muziką, tačiau koncertas baigiasi.

Violeta Drupaite

Pirmosios dalies programa tęsė Judita Leitaitė, mezosopranas, gražios išvaizdos dainavimo menininkė. Pirmoji jos harm. liaudies daina (A. Kačanausko) „Kad aš našlaitėlė“ pritapo pilnutėlės salės klausytojų geram skoniui. Malonu, kad ji pasirinko vietinės muzikos Giedros Gudauskienės dvi kompozicijas (G. Tulaukaitės ir V. Kevailaitienės poezijos žodžiams). Po to sol. Leitaitė lietuviškai atliko dvi dainas (G. Faure ir J. Sibelius), kur atskleidė jos unikalų sugebėjimą veido išraiška, rankų mostais, liemens judesiais paryškinti žaismingų dainų interpretaciją. Vietomis norėjosi tos vaidybos kiek mažiau, ypač, kai kompozitorius charakterizuoja savo kūrybos išraiškos niuansus ir minorais, ir mažorais. Pirmoji koncerto dalis užbaigta solistų duetu su harmonizuota liaudies daina (B. Dvariono) „Užkelkit varтелиus“. Solistų balsų derinys čia puikiai skambėjo ir daina labai maloniai užbaigė pirmąją koncerto dalį.

Pertraukos metu rinktinės Los Angeles publikos pokalbiuose sklido išpūdžiai, pasigėrėjimas. Reiškė nuomones, savo pastabas kiekvienas; labai palankiai vertino JAV LB Kultūros tarybą, kuri, kaip žinome, iš anksto sudaryta su tartimi rengia tokius menininkų iš Lietuvos koncertus, ir tie koncertai vis būna geresni. Už tokį nepaprastai reikšmingą išeivijos lietuvių dėmesį Lietuvos žmonių dvasinei atgaivai, buvome dėkingi Kultūros tarybos pirm. Marijai Remienėi.

Po pertraukos buvo antrojo koncerto dalis. Dabar scena nušvito kitokia spalva. Grįžo grakšti solistė Judita Leitaitė, ją plojimais sutiko publika. Ji trumpai paaiškino savo atliekamų kūrinių įvairovę, tekstų vertimus, savo patyrimą įvairiuose konkursuose, privilegiją juose dalyvauti. Ji laisvai atlieka kūrinius keliomis kalbomis, yra užsipelniusi aukštą tarptautinį pripažinimą. Šioje dalyje sol. Leitaitė pasirinko įdomų repertuarą. Pirmoji daina ne vieną nustebino; kažkas svetimą, negirdėtą, sunkiai suprantama; iš senojo Testamento šioje parapijos salėje... (A. Senderovo) „Giesmių giesmė“, improvizacinės prigimties modalinės muzikos kūriny, tinkamas liturginės senovės žydų bei krikščionių apeigose. (Pagrindinis modalinės sistemos savitumas — tikslūs intervalai, jų įvairovė, reikalaujanti iš atlikėjų didelio susikaupimo ir vidinės tylos.) Solistė savais žodžiais atpasakojo „Giesmių giesmės“ turinį, kad tai senų senovės vedybinės sutarties ritualo daina, kur prisiekiami ištikimybė ir meilė, susirinkusiems girdint. Tą dainą ji atliko su tvirtu pasitikėjimu hebrajų kalba. Dainavimas čia buvo pats gražiausias, publika alsavo drauge.

Kitos pasirinktos arijos so-

listę tarsi prikėlė gyvenimui; dainavimas jai, tai didžiulė plati erdvė, kurioje tiek gali mybių, o viena nepaliaujama mintis — išsireikšti, būti su prastai... Ravelio Vokalizė habaneros forma skambėjo klasiškai, gera alsavimo kontrolė tobulai lydėjo šį atviros raidės „A“. Dvi arijos iš (G. Bizet) „Carmen“, Sequidillos ir Habaneros originalo tekstų, sutinkamais vaidybiniais priedais, dainavimo linija jungė skirtingus meno šakų elementus: muzikinį turinį, žodį ir garsą. Solistei atlikus bisui žavingą „nerimtą“ operetinę ištrauką, prancūziškai ir lietuviškai, publika kėlė ovacijas, tuo pripažįstant lietuviškos dainavimo meno kultūros primadoną.

Koncertą dabar tęsė Vladimiras Prudnikovas, bosas, turįs didelę operos patirtį. Šios dalies koncerte įsai pradėjo (D. Slavinsko) tautinė patriotinė daina „Trakų piliis“. Idealistine jėga dvelkianti kūryba ypač tiko šioje koncerto dalyje, palaipsniui vedant į kulminacinį finalą. Ir dvi

Franz Schubert dainos dabar čia gerai derinosi. Niekas iki šiol nėra sukūręs gražesnių dainų, kaip šis genialus kompozitorius. Padėka priklauso solistui už pasirinkimą šiame koncerte jas atlikti. „Der Lindenbaum“ ir „An die Musik“ originalo kalba. Su labai tinkamais kūrybinės minties atpasakojimais lietuviškai. Atlikta su skaidria permatoma artikuliacija: abiejų dainų melodijos dinaminė įtampa išlaikyta didelio susitelkimo intonacijoje. „Ave Maria“ (Luigi Luzzi) italų kalba; plati didelio balso apimtis — pakėlė šią giesmę į aukštumas, rodos, netoli dangaus, ir visa tenai nutilę klausė... Pabaigoje Pilypo ariją iš operos „Don Carlos“ (G. Verdi) taip pat originalo kalba, apvainikavo šią iškilų solistų viešnagę Kalifornijoje. Bendrai Prudnikovo dainavimas prilygsta tarptautinei klasei, dainų atlikimo kultūra aukšta.

Koncertą švelnia šalta laikysena papildė atidi, jaukiai elegantiška pianistė virtuozė akompaniatorė Nijolė Ralytė.

Stasė V. Pautienienė

POPIETĖ MAIRONIUI

Popietė, skirta Tautinio atgimimo poetui Maironiui, ruošiamą sekmadienį, balandžio 16 d., 1 val. popiet, Lietuvių dailės muziejuje, Lemente. Paskaitą skaitys muziejininkė Virginija Paplauskienė, viešnia iš Kauno, Maironio Lietuvių literatūros muziejaus.

ERDVĖS KOMPOZICIJA LEMONTE

Lietuvių dailės muziejuje, Pasaulio lietuvių centre, Lemente, iki balandžio 9 d. veikia dail. Juozo Mielio tapybos paroda „Erdvės kompozicija“. Paroda atidaryta š. m. kovo 11 d.

Išvijos dailininkų parodos atidaryme Vilniuje, Radvilų rūmuose, kovo 12 d. Iš kairės: dail. Magdalena B. Stankūnienė, dail. Vladas Vaitiekūnas su žmona Janina.